

## SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ UYGULAMA ÖĞRETMENLERİ HAKKINDAKİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİ ALGISI

Yrd. Doç. Dr. Güney HACİÖMEROĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlköğretim Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlköğretim Bölümü

### Özet

*Bu çalışma, sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı son sınıfında öğrenim gören 150 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen 5'li likert tipi ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.947 olarak bulunmuştur. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinin yeterliliğine ilişkin algılarının Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişimi, İzleme ve Değerlendirme, Bireysel ve Mesleki Gelişim-Toplum ile İlişkiler, Dil Becerilerini Geliştirme, Bilimsel ve Teknolojik Gelişim ve Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme boyutlarında öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinin yeterliğine ilişkin algılarının "Tamamen Yeterli" derecesine karşılık geldiği görülmektedir. Diğer 2 boyut için öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde ise Sanat ve Estetik ve Beden Eğitimi ve Güvenlik konusundaki algıları "Yeterli" olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının başarı notu ile uygulama öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin algıları cinsiyet ve öğrenim türüne göre farklılaşmamasına rağmen başarı notuna göre farklılaşmaktadır.*

**Anahtar Kelimeler:** Sınıf öğretmeni adayı, yeterlik, öğretmenlik uygulaması.

## ELEMENTARY PRESERVICE TEACHERS' PERCEPTIONS OF THEIR COOPERATING TEACHERS' SPECIAL AREA SUFFICIENCY

### Abstract

*This study aimed at determining elementary preservice teachers' perceptions regarding their cooperating teachers' special area sufficiency. Sample of this study included 150 preservice teachers majoring in elementary education at Canakkale Onsekiz Mart University. A 5-likert type of scale developed by the researchers was used in this study. Cronbach alpha coefficient of the scale was determined as 0.947. Results of the study revealed that preservice teachers' perceptions for learning-teaching environment and development, observations and evaluation, personal and professional development in relation to public, developing language skills, scientific and technological development, personal responsibilities and social relations were completely adequate. For the factors, art and esthetic and physical education and security it was found that preservice teachers thought their cooperating teachers were "adequate". There were no significant differences amongst preservice teachers' perceptions regarding gender and type of education. However, there was a significant relationship between their perception and achievement.*

**Key Words:** Elementary preservice teacher, sufficiency, teaching practice.

## Giriş

Nitelikli öğretmen yetiştirmede okul uygulama çalışmaları adayların profesyonel gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple yeniden yapılanma sürecinde ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapacak adayların hizmet öncesinden aldıkları eğitimin kalitesinin artırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi'nin bir parçası olarak "Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi" projesi kapsamında yapılan çalışmalar ile öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programlarda aldıkları eğitimin kalitesinin artırılmasını amaçlamıştır. Projenin bu bölümü Milli Eğitim Bakanlığı–Yüksek Öğretim Kurulu işbirliği ile yürütülmüştür. Bu proje kapsamında ele alınan en önemli konulardan birisi ise okullardaki uygulama çalışmalarının geliştirilmesidir. Bu çalışmaların bir sonucu olarak, Eğitim Fakültesi–Uygulama Okul İşbirliği Programı için öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge yürürlüğe girmiştir. Bu düzenleme ile öğretmen yetiştirme programlarında öğrenim gören adayların Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda uygulamaya ayrılan zamanı artırılmıştır. Böylece, öğretmen adaylarının lisans eğitimi boyunca kazandığı bilgi ve becerileri sınıf ortamında uygulaması ve öğretmenlik mesleğine ilişkin deneyim kazanması sağlanmıştır (YÖK, 2007). Bununla beraber, Eğitim Fakültesi–Uygulama Okulu İşbirliği programı öğretmen adaylarını uygulama amacıyla okullara göndermesinin yanı sıra okul ve fakültenin gelişimine katkı sağlayacak bir süreci de içine almaktadır. Öğretmen eğitiminin temel öğelerinden birisi olan 'Öğretmenlik Uygulaması', öğretmen adaylarının uygulama öğretmeni ve üniversite öğretim elemanının denetimi altında teori ile uygulama arasında bağ kurmaları için fırsat sunmaktadır (Zeichner, 2002).

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin düşüncelerinin olumlu yönde gelişmesinde öğretmenlik uygulama sürecinin rolü büyüktür. Adaylar öğrencileri tanıma, iletişim ve sınıf yönetimi gibi süreçlere ilişkin edinilen teorik bilgi ve becerileri okul uygulama çalışmaları ile kazanmaktadır (Alaz ve Birinci–Konur, 2009). Uygulama süreci öğretmen adaylarının mesleğe yönelik ilgilerini artırırken edindiği deneyimler aracılığı ile hizmet öncesinde eksikliklerini görme olanağı sunmaktadır. Bu süreç öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin güvenini artırmaktadır (Gökçe ve Demirhan, 2005).

Öğretmen yetiştirmede adayların okul uygulama çalışmalarını içine alan çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin gelişiminde uygulama öğretmeni ve öğretim elemanının rolünü inceleyen araştırma sonuçları incelendiğinde iki tür sonuç ortaya çıkmaktadır. Bazı araştırmalar (Vacc ve Bright, 1999) uygulama öğretmenin adayların öğrenme sürecindeki sorumluluğunun önemine dikkat çekmektedir. Bazı araştırma sonuçları (Blanton, Berenson ve Norwood, 2001; Fernandez ve Erbilgin, 2009; Frykholm, 1998) ise üniversite öğretim elemanının öğretmen adaylarının lisans eğitiminde öğrendiği teorik bilgileri uygulamada destekleyici rolünün önemini vurgulamaktadır. Fernandez ve Erbilgin

(2009) öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanları arasındaki iletişimin farklı olduğunu vurgulamaktadır. Uygulama öğretmenlerinin adayların ders planlarını değerlendirme açısından yeterli olmadığını belirlemiştir. Bununla beraber, üniversite öğretim elemanlarının ise adayların edindikleri deneyimler ve uygulama sürecine ilişkin görüşleri üzerine değerlendirme yaptığı belirtilmiştir.

Okul uygulama çalışmaları ile ilgili ülkemizde yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular uygulama sürecini olumsuz etkileyen temel sorunlardan birisinin kurumlar arası koordinasyon ve iletişim eksikliği olduğunu vurgulamaktadır (Alaz ve Birinci-Konur, 2009; Azar, 2003; Işıkoğlu, İvrendi ve Şahin, 2007; Rıza ve Hamurcu, 2000). Bazı araştırmalar ise okul idarecileri ve öğretmenlerin rehberlik becerilerinin yeterli olamaması (Dursun ve Kuzu, 2008; Işıkoğlu ve diğerleri, 2007; Sağ, 2008) ve hizmet öncesi öğretmen eğitime karşı olumsuz tutuma sahip olmalarını diğer bir temel sorun olarak göstermektedir (Işıkoğlu ve diğerleri, 2007). Ayrıca öğretmen adaylarının sınıf yönetimi (Azar, 1999, akt., Alaz, Birinci-Konur, 2009; Işıkoğlu ve diğerleri, 2007) ve sınıf ortamında öğretmenlik rolünün ortaya koyulmamasından (Işıkoğlu ve diğerleri, 2007; Sağ, 2008) kaynaklanan sorunların da olduğu görülmektedir.

Alaz ve Birinci-Konur (2009) okul uygulama çalışmalarının sınıf öğretmeni adaylarını mesleğe ve öğrencilere ilişkin deneyim kazanmalarına olanak sağladığını belirtmektedir. Bununla beraber, Fakülte-okul işbirliğinde koordinasyon ile ilgili aksaklıkların öğretmen adaylarının olumsuz deneyimler edinmelerine sebep olduğunu vurgulamaktadır. Okul uygulama çalışmaları öğretmen adayları için faydalı olmasına rağmen daha fazla koordinasyona ihtiyaç olduğu görülmektedir (Azar, 2003). Rıza ve Hamurcu (2000) öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sürecinde okul idaresi ve uygulama öğretmenlerine ilişkin olarak olumsuz görüşlerinin olduğunu belirlemiştir. Bununla beraber, adayların okul deneyimi ve öğretim elemanlarına ilişkin olarak olumlu görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Adayların uygulama sürecine ilişkin olumsuz tutumlarının altında yatan sebeplere bakıldığında ise staj yönergesinin anlaşılabilirliğinin zayıf olması ve staj sürecinde öğretmen adaylarının sorumluluklarının artması olarak gösterilmektedir.

Azar (1999, akt., Alaz, Birinci-Konur, 2009) öğretmen adaylarının sınıf yönetimine ilişkin teorik bilgileri okul ortamında uygulamada güçlük çektiklerini belirtmiştir. Uygulama sürecinde ortaya çıkan bu durum adayların sınıf ortamında düzeni ve disiplini sağlamada sorunlarla karşılaşmasına sebep olmuştur. Bu durum öğretmenlik uygulamasında adayların uygulama öğretmeni ve üniversite öğretim elemanının rehberliğine daha fazla ihtiyaç duyduğuna işaret etmektedir (Dursun ve Kuzu, 2008).

Okul uygulama çalışmaları ile öğretmen adaylarının yeterliliklerine ilişkin algıları olumlu yönde değişmesine rağmen öğretmenlerin adayların yeterlikleri hakkındaki algılarının olumsuz olduğu belirlenmiştir (Şişman ve Acat, 2003). Buna paralel olarak,

Işıkoğlu ve diğerleri (2007) okul öncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının uygulamada edindikleri deneyimlerin mesleğe yönelik algılarını ve düşüncelerini nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçladığı araştırmadan elde edilen bulgular adayların üç temel sorun ile karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki, adayların uygulamada sınıf yönetimi ile ilgili karşılaştıkları sorunlardır. Bu sorunun temeli adayların yeterli deneyime sahip olmamalarının yanında sınıfta öğretmen olarak kabul edilmemeleri olarak gösterilmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının lisans öğrenimi sırasında edindiği bilgi, beceri ve inançlarıyla sınıftaki uygulamalar arasında çelişkiler uygulama sürecini zorlaştırmaktadır. İkinci bir temel sorun ise öğretmen adaylarının staj sürecinde uygulama öğretmeni, okul müdürü ve diğer sınıf öğretmenleri ile yeterli düzeyde etkileşimde bulunamamasıdır. Mesleki iletişiminin istenilen düzeyde olmayışı adayların yabancılaşma hissetmesine sebep olmaktadır. Ancak uygulama öğretmenin yapıcı rehberliği ile adayların uygulama ortamını benimsediği görülmektedir. Üçüncü sorun ise rehberliğin yeterli olmamasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Yıkıcı ve yetersiz rehberliğin adayların kendilerine olan güvenini, motivasyonunu ve mesleki becerilerini olumsuz yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Bununla beraber, öğretmen adaylarını destekleyen ve güven verici davranışlar sergileyen uygulama öğretmenlerinin ise onların yeni deneyimler kazanmaları için teşvik ettiği belirlenmiştir.

Sağ (2008) ilköğretim öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinden rehberlik yapmalarının yanı sıra bir öğretmen olarak kabul edilmeyi beklediklerini vurgulamaktadır. Öğretmen Adayları uygulama öğretmenlerinin değerlendirme yaparken onların öğretim deneyimlerini dikkate alarak yapıcı eleştirilerde bulunmasını beklemektedir. Ayrıca adaylar uygulama okulunda bir birey olarak kabul edilmek istemektedir. Bu sebeple, öğretmen adayları mesleklerine ilişkin deneyim kazanırken uygulama öğretmenin ve üniversite öğretim elemanının bireylere bir model olmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlik uygulama süreci ile ilgili araştırmalar incelendiğinde (Çimer ve Çimer 2002; Rıza ve Hamurcu, 2000; Sağ, 2008) öğretmen adaylarının okul uygulama öğretmenlerinin rehberlik becerileri ve yeterliliklerine ilişkin görüşleri, edindikleri olumlu ve olumsuz deneyimler ile beraber uygulama öğretmeni ve üniversite uygulama öğretim elemanına ilişkin görüşlerine yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Öğretmenlik uygulama süreci ile ilgili yapılan araştırmaların (Alaz ve Birinci-Konur, 2009) çoğunluğu öğretmen yetiştirme programlarında öğrenim gören adaylar ile yapılmasına rağmen özellikle sınıf öğretmeni adayları (Işıkoğlu ve diğerleri, 2007; Şahin Taskin, 2006) ile yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bununla beraber, uygulama öğretmeni olarak görev yapan sınıf öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri üzerine yapılan sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir (Çimer ve Çimer, 2002; Kiraz, 2003).

Çimer ve Çimer (2002) öğretmen adaylarının okul uygulama öğretmenlerine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, adayların çoğunun iyi bir uygulama öğretmenini yapıcı dönüt veren, dinleyen, sınıf yönetimi konusunda tecrübeli, her zaman yardıma hazır birer arkadaş olarak tanımladıkları görülmektedir. Benzer şekilde, Kiraz (2003) öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması ve okul uygulama öğretmenlerinden beklentilerini ve bu beklentilerin yerine getirilip getirilmediğini belirlemeye yönelik 'Uygulama Öğretmeni Yeterlilik Ölçeği'ni geliştirmiştir. Bu ölçek, öğretmen adaylarına rehberlik eden okul uygulama öğretmenlerinin yeterlikleri ve seçiminde kullanılmasına yöneliktir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular uygulama öğretmenlerinin sorumluluklarını yerine getirmeleri ile yeterlilikleri arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir. Uygulama öğretmenlerinin adayların öğrenimini, öğretmenlik mesleği ile ilgili düşünce, inanış ve uygulamalarını şekillendiren çok önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Bu sebeple, uygulama öğretmenlerinin sorumluluklarının farkında olup yerine getirmede yeterli bireysel ve akademik donanıma sahip olmamaları adayların mesleki açıdan gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu sebeple, bu çalışma sınıf öğretmeni adaylarının okul uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri algısını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen sınıf öğretmeni özel alan yeterlilikleri (MEB, 2008) kullanılarak sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin yeterliğine ilişkin algısının belirlenmesi amaçlanmıştır.

### **Amaç**

Bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarını belirlenmeyi amaçlamıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1.Sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algıları ne düzeydedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetleri ile uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarının ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenim türü ile uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarının ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Sınıf öğretmeni adaylarının başarı düzeyi ile uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarının ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

### Yöntem

Nicel araştırmanın temel çalışma prensibi, verilerin analizi sonucunda elde edilen bulguların sayısal değerlerle ifade edilmesi ve ölçülebilmesidir. Nicel araştırma yöntemleri herhangi bir etkeni inceleyerek değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini tespit etmek ve sonuçları karşılaştırmak amacıyla kullanılır (Ekiz, 2003). Sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma da nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli “bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s.16)” çalışmalar olarak tanımlanır.

### Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını 2009–2010 akademik ders yılında, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören son sınıf öğretmen adayları olmaktadır. Katılımcılar 108 kız ve 42 erkek olmak üzere toplam 150 öğretmen adaydır. Katılımcıların 52'si normal öğretim olmak üzere geriye kalan 98 öğretmen adayını ikinci öğretimde eğitim görmektedir.

Katılımcıların verdiği cevapların, akademik başarı notu değişkenine göre analizinde dörtlü not sistemine göre yorumlama yapılmaktadır. Dörtlü not sisteminde başarı kriterleri şu şekildedir:

**Tablo 1. Dörtlü Not Sisteminde Başarı Durumu**

Başarı Durumu	Puan	Başarı notu	Katsayı
Başarılı	90 – 100	AA	4.00
Başarılı	85 – 89	BA	3.50
Başarılı	80 – 84	BB	3.00
Başarılı	70 – 79	CB	2.50
Başarılı	60 – 69	CC	2.00
Şartlı Başarılı	55 – 59	DC	1.50
Şartlı Başarılı	50 – 54	DD	1.00
Başarısız	40 – 49	FD	0.50
Başarısız	0 – 39	FF	0.00

Tablo 1'de görüldüğü gibi dörtlü not sisteminde başarı durumu 4 not puanı olarak en yüksek ile 0 not puanı en düşük arasında değişen bir yapıdadır.

**Tablo 2.** Öğretmen Adaylarının Başarı Durumuna Ait Bilgiler

Başarı Durumu	Katsayı	f	%
Başarılı	2-2.50	5	3.3
Başarılı	2.6-3.0	65	43.3
Başarılı	3.1-3.5	69	46
Başarılı	3.6-4.0	11	7.3

### **Veri Toplama Aracı**

Araştırmada İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği A.B.D.'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının okul uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliklerine ilişkin algılarını incelemek amacıyla geliştirilen 39 maddeden oluşan 5 dereceli bir ölçek kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen sınıf öğretmeni özel alan yeterlikleri dikkate alınarak geliştirilmiştir. Ölçekte *Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişimi, İzleme ve Değerlendirme, Bireysel ve Mesleki Gelişim-Toplum ile İlişkiler, Sanat ve Estetik, Dil Becerilerini Geliştirme, Bilimsel ve Teknolojik Gelişim, Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme ve Beden Eğitimi ve Güvenlik* olmak üzere 8 boyut bulunmaktadır.

Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin sorulara, ikinci bölümde ise sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma konusundaki yeterlilik düzeylerine ilişkin maddelere yer verilmiştir.

Taslak olarak hazırlanan ölçek, geçerlik çalışması için alandaki öğretim üyelerinin incelemesine sunulmuş; sağlanan dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Hazırlanan taslak formun ön uygulaması ÇOMÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği'nde öğrenim gören 185 üçüncü sınıf öğretmeni adayına uygulanarak Açıklayıcı Faktör Analizi çalışması yapılmıştır. Dördüncü sınıflara yönelik yapılan çalışmanın geçerlik ve güvenilirlik çalışması için üçüncü sınıf öğrencilerinin seçilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonuçlarının daha objektif sonuçlar doğurmasına yardımcı olacağı düşüncesiyle gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi için hesaplanan Kaiser-Meyer-Olkin testinin sonucunun  $0.879 > 0.5$  olması analizi için kullandığımız girdilerin homojen olduğunun göstergesidir. Yani değişkenlerimiz faktör analizine elverişlidir. Yine aynı şekilde, Barlett Küresellik Testi'nde  $\text{Sig}=0.000 < 0.05$  olması da, kullanılan değişkenlerin anlamlılığının göstergesidir. Faktör Analizi sonucunda Döndürülmüş Bileşenler Matris'ine göre ölçek belirlendiği gibi 8 alt faktörden oluştuğu görülmüştür. Faktör yük değerleri minimum 0.500 alınmıştır. Ayrıca, ölçeğin güvenilir olup olmadığını sınamak

amacıyla yapılan çözümlenme sonucunda 39 maddelik ölçme aracının Cronbach Alfa değeri 0.947 olarak bulunmuştur.

Bu sonuca göre ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilmektedir. *Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmenleri Hakkındaki Özel Alan Yeterlikleri Ölçeği* uygulanmaya hazır duruma getirilmiştir.

Araştırmada veriler 2009–2010 akademik yılı güz yarıyılında toplanmıştır. Öğretmen adaylarına toplanan verilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağına dair bilgi verilmiştir. Daha sonra ise öğretmen adaylarından 39 maddeli ölçeği cevaplamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarına ölçeği cevaplamaları için 35–45 dakika süre verilmiştir. Toplanan veriler araştırmacılar tarafından Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 15 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

### **Verilerin Çözümlemesi**

*Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmenleri Hakkındaki Özel Alan Yeterlikleri Ölçeği*'ne adayların vermiş oldukları yanıtların değerlendirilmesinde grupların içindeki puan aralıklarının genişliği belirlenmiştir. Bu araştırmada, grup aralık katsayısı değeri "ölçme sonuçları dizisindeki en büyük değer ile en küçük değer arasındaki farkın belirlenen grup sayısına bölünmesiyle (Kan, 2009, s. 407)" hesaplanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının ölçeğe vermiş oldukları yanıtların değerlendirilmesinde aritmetik ortalamanın değerlendirme aralığı  $(5-1)/5=0.80$  olarak belirlenmiştir. Buna bağlı olarak, aşağıdaki aralıklar esas alınmıştır: 3.21–4.00 tamamen yeterli, 2.41–3.20 yeterli, 1.61–2.40 kararsızım, 0.81–1.60 yetersiz, 0.00–0.80 tamamen yetersiz. Verilerin çözümlenmesinde bu aralıklar temel alınarak frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, varyans analizi (ANOVA) gibi istatistiksel analizlerden yararlanılmıştır.

### **Bulgular ve Yorum**

Araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak örneklem grubun aritmetik ortalamalarına, standart sapmalarına, gruplar arası varyans analizine ve farklılıklara ait t testine ver verilmiştir.

### **Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum**

Öğretmen adaylarının Uygulama Öğretmenleri Hakkındaki Özel Alan Yeterlikleri Ölçeği'nde yer alan maddelere ilişkin vermiş oldukları cevapların betimsel istatistikleri (aritmetik ortalama ve standart sapma vs.) Tablo 2'de belirtilmiştir.



**Tablo 3:** Öğretmen adaylarının Uygulama Öğretmenleri Hakkındaki Özel Alan Yeterlikleri Ölçeği alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler

Puanlar	N	$\bar{X}$	Aralıklar	ss
Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişimi	150	3.292	Tamamen Yeterli	0.670
İzleme ve Değerlendirme	150	3.613	Tamamen Yeterli	0.800
Bireysel ve Mesleki Gelişim-Toplum ile İlişkiler	150	3.346	Tamamen yeterli	0.625
Sanat ve Estetik	150	2.958	Yeterli	0.655
Dil Becerilerini Geliştirme	150	3.580	Tamamen Yeterli	0.700
Bilimsel ve Teknolojik Gelişim	150	3.253	Tamamen yeterli	0.721
Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme	150	3.461	Tamamen yeterli	0.630
Beden Eğitimi ve Güvenlik	150	3.204	Yeterli	0.658

Tablo 3'te yer alan 8 boyut için aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde, Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişimi ( $\bar{X}$  =3.292), İzleme ve Değerlendirme ( $\bar{X}$  =3.613), Bireysel ve Mesleki Gelişim-Toplum ile İlişkiler ( $\bar{X}$  =3.346), Dil Becerilerini Geliştirme ( $\bar{X}$  =3.58), Bilimsel ve Teknolojik Gelişim ( $\bar{X}$  =3.253), ve Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme ( $\bar{X}$  =3.461) boyutlarında öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinin yeterliğine ilişkin algılarının "Tamamen Yeterli" derecesine karşılık geldiği görülmektedir. Diğer 2 boyut için öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde ise Sanat ve Estetik ( $\bar{X}$  =2.958) ve Beden Eğitimi ve Güvenlik ( $\bar{X}$  =3.204) konusundaki algıları "Yeterli" derecesine karşılık gelmektedir.

#### **İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum**

Tablo 3'de sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterliklerinin cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır.

**Tablo 4.** Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Aralıklar	ss	t	p
Kız	108	3.330	Tamamen	0.486	0.082	0.935
Erkek	42	3.321	Yeterli	0.603		

Kız öğretmen adaylarının ortalaması 3.330, erkek öğretmen adaylarının ortalaması ise 3.322'dir. Kız ve erkek öğretmen adayların ortalamaları birbirine çok

yakındır. Adayların ortalamaları uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarının 'Tamamen Yeterli' olduğunu göstermektedir. Kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır (t:0.082, p>0.05). Elde edilen bulgular, kız ve erkek öğretmen adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterliklerine ilişkin olarak benzer algıya sahip olduğu göstermektedir.

### **Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum**

Tablo 5'te öğretmen adaylarının öğrenim türlerine göre uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri algısının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır.

**Tablo 5. Öğrenim Türüne Göre Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları**

Öğrenim Türü	N	$\bar{X}$	Aralık	ss	t	p
Normal Öğretim	52	3.350	Tamamen Yeterli	0.598	0.363	0.718
İkinci Öğretim	98	3.315		0.475		

Tablo 5'te normal öğretimde ( $\bar{X}$  =3.350) ve ikinci öğretimde ( $\bar{X}$  =3.315) öğrenim gören adayların ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (t: (0.363), p>0.05). Elde edilen bulgular, öğrenim türlerine göre sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri algısının "Tamamen Yeterli" olduğunu göstermektedir.

### **Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum**

Sınıf öğretmeni adaylarının başarı notu ile uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterliğine ilişkin algısı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

**Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Başarı Notu ile Uygulama Öğretmenleri Hakkındaki Özel Alan Yeterliklerine İlişkin ANOVA Sonuçları**

Homejenlik	Varyansın	Kareler	Serbestlik	Kareler			
Levene p	Kaynağı	Toplam	Derecesi	Ortalaması	F	p	
1.264	0.289	Gruplararası	2.549	3	0.850	3.291	0.022
		Gruplarıçi	37.694	146	0.258		
		Toplam	40.243	149			

Tablo 6 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının başarı notu ile uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.  $F(3,146)=3.291$ ,  $p<0.05$ ). Bu oran  $p<0.05$  düzeyinde anlamlıdır. Bu da sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri algısının başarı notuna göre değiştiğini göstermektedir. Gruplar arası farklılığı belirlemek amaçlı yapılan analizi sonuçlarını yorumlamak amacıyla kullanılacak teste karar vermek ve varyansların eşit olup olmadığını belirlemek amacıyla Levene testi yapılmıştır. Levene testi sonucu, varyansların eşit dağıldığı varsayılarak ( $p>0.05$ ) Tukey testi sonuçlarının ikili farklılıkları belirlemek üzere kullanılması kararlaştırılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının başarı notları 2.60-3.00 ile 2.00-2.50 arasında ve başarı notu 3.10-3.50 ile 2.00-2.50 arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuç öğretmen adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri algısının bu başarı notları aralığında değiştiğini göstermektedir.

### Sonuç ve Tartışma

İlköğretim I. kademe sınıf öğretmenlerinin özel alanda yeterlik taslakları hazırlanmıştır. "Yeterlik alanları", bu alana ait "Yeterlikler" ve her yeterliğe ait A1, A2, A3 şeklinde düzeylendirilmiş "Performans Göstergeleri"nden oluşan "Özel Alan Yeterlikleri", Bakanlık Makamınının 25 Temmuz 2008 tarihli onayı ile yürürlüğe girmiştir (MEB, 2008). Sınıf öğretmenlerinin özel yeterlilik alanı da 8 boyutta ele alınmıştır. Sınıf öğretmenlerinin özel yeterlilik alanı da 8 boyutu dikkate alınarak oluşturulan ölçekte elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterliğine ilişkin algılarına göre;

1. Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişimi ( $\bar{X}=3.292$ ), İzleme ve Değerlendirme ( $\bar{X}=3.613$ ), Bireysel ve Mesleki Gelişim-Toplum ile İlişkiler ( $\bar{X}=3.346$ ), Dil Becerilerini Geliştirme ( $\bar{X}=3.58$ ), Bilimsel ve Teknolojik Gelişim ( $\bar{X}=3.253$ ), ve Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme ( $\bar{X}=3.461$ ) boyutlarında öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinin yeterliğine ilişkin algılarının "Tamamen Yeterli" derecesine karşılık geldiği görülmektedir. Diğer 2 boyut için öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde ise Sanat ve Estetik ( $\bar{X}=2.958$ ) ve Beden Eğitimi ve Güvenlik ( $\bar{X}=3.204$ ) konusundaki algıları "Yeterli" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinin yeterliğine ilişkin algılarının olumlu ve yüksek olduğunu göstermektedir. Buna paralel olarak, Çimer ve Çimer (2002) öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinin çeşitli eğitimsel özelliklere sahip olmasını önemli bulduğu görülmektedir.

2. Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine göre kız ve erkek öğretmen adaylarının algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Buna göre, kız ve erkek sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterliklerine ilişkin benzer algıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Sılay ve Gök (2004) öğretmenlik uygulamasına yönelik genel bir değerlendirme yaptığı çalışması sonucunda, kız ve erkek öğretmen adayları arasında öğretmenlik uygulamasının farklı boyutlar altında değerlendirilmesinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. Öğrenim türlerine göre sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri algısının birbirine benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Normal öğretim ve ikinci öğretimde görev yapan sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlilikleri algısının benzer olduğu sonucuna varılabilir.

4. Sınıf öğretmeni adaylarının başarı notu ile uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Buna göre, sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki özel alan yeterlikleri algısının başarı notuna göre değiştiğini göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar ışığında, uygulama öğretmenlerinin hizmetiçi eğitim ile desteklenerek özel alan yeterlilikleri konusunda daha da nitelikli hale getirilebileceği söylenebilir. Aksi takdirde, Richards ve Killen'nın (1994) da ifade ettiği gibi üniversitenin eğitimi ve beklentileriyle okulda yapılan öğretmen eğitimi arasında önemli bir kesintiye veya boşluğa neden olur ki bu da öğretmen adaylarının yetersiz ve yanlış eğitime yol açabilir. Uygulama öğretmenleri iyi bir hizmetiçi eğitim desteklenmesi öğretmenlik uygulama süreci hakkında iyi bir bilgiye sahip olmasını sağlayabilir. Bu şekilde uygulama öğretmenleri adayların profesyonel gelişimine daha fazla katkı sunabilir. Uygulama öğretmenlerinin yapıcı rehberliği öğretmen adaylarının uygulama ortamını benimsemelerine yardımcı olurken (Işıkoğlu ve diğerleri, 2007) teori ile uygulama arasında bağ kurmalarına (Zeichner, 2002) da fırsat sunmaktadır.

## Kaynakça

Alaz, A. ve Birinci-Konur, K. (2009). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Deneyimleri". 1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 1-3 Mayıs 2009, Çanakkale.

Azar, A. (2003). "Okul deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Görüşlerin Yansımaları". *Milli Eğitim Dergisi*, 159.

Blanton, M. L., Berenson, S. B. ve Norwood, K. S. (2001). Exploring a pedagogy for the supervision of prospective mathematics teachers. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 4, 177-204.

Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Çimer, A. ve Çimer, S. O. (2002). "Öğretmen Adaylarının Okullardaki Uygulama Öğretmenlerinin Özellikleri Hakkındaki Görüşleri". *The University of Nottingham, School of Education*. Nottingham: İngiltere.

Dursun, Ö. Ö. ve Kuzu, A. (2008). "Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Yaşanan Sorunlara Yönelik Öğretmen Adayı ve Öğretim Elemanı Görüşleri". *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 159-178.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Fernandez, M.L. ve Erbilgin, E. (2009). "Examining the supervision of mathematics student teachers through analysis of conference communications". *Educational Studies in Mathematics*, 72, 93-110.

Frykholm, J. A. (1998). "Beyond supervision: Learning to teach mathematics in community". *Teaching and Teacher Education*, 14(3), 305-322.

Gökçe, E. ve Demirhan C. (2005). "Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Bir Yaklaşım mı Yoksa Geleneksel Bir Anlayış mı?" *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (1), 43-71.

Işıkoğlu, N., İvrendi, A. ve Şahin, A. (2007). "Öğretmenlik Uygulaması Sürecine Öğretmen Adaylarının Gözüyle Derinlemesine Bir Bakış". *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 131-142.

Kan, A. (2009). "Ölçme Sonuçları Üzerinde İstatistiksel İşlemler". H. Atılğan (Ed.), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (ss. 397-456), Anı Yayıncılık: Ankara.

Kiraz, E. (2003). "Uygulama Öğretmeni Yeterlilik Ölçeği: Ölçü Aracı Geliştirme Örneği". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 387-400

MEB (2008). "Sınıf öğretmeni özel alan yeterlikleri". <http://otmg.meb.gov.tr/alansinif.html> (08.06.2010).

Rıza, E. T. ve Hamurcu, H. (2000). "Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Okul Deneyimi Ve Öğretmenlik Uygulamasına Yönelik Görüşleri". *IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu* 15–16 Ekim 1998 Pamukkale Üniversitesi-Denizli. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:8.

Richards, C. ve Killen, R. (1994). "Collaborative solutions to key problems in the practicum". Paper presented at the Australian Teacher Education Association Annual Conference, Brisbane, Australia.

Sağ, R. (2008). "The expectations of student teachers about cooperating teachers, supervisors, and practice school". *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 117–132.

Sılay, İ. ve Gök, T. ( 2004). "Öğretmen Adaylarının Uygulama Okullarında Karşılaştıkları Sorunları Gidermek Amacıyla Hazırlanan Öneriler Üzerine Bir Çalışma". *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı* 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi- Malatya.

Sahin Taskin, C. (2006). "Student teachers in the classroom: their perceptions of teaching practice". *Educational Studies*, 32(4), 387–398.

Şişman, M. ve Acat, M. B. (2003). "Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235–250.

Vacc, N. N., & Bright, G. W. (1999). "Elementary preservice teachers' changing beliefs and instructional use of children's mathematical thinking". *Journal for Research in Mathematics Education*, 30(1), 89–110.

YÖK (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007)*. Ankara.

Zeichner, K. (2002). "Beyond traditional structures of student teaching". *Teacher Education Quarterly*, 29(2), 59-64.